

Albertus van Engelen 1902-1961
Gerrigje van Engelen-Spans 1908-2002

Gezin van Engelen

Tijdens de oorlog woonden Albertus en Gerrigje (Ab en Ger) van Engelen op Braamweg 97 in Soest met hun zoon Hartgert, die geboren was op 20 juni 1931 (op 22 maart 2018 overleed hij op 86-jarige leeftijd in Canada). Op 20 februari 2018 nam Hartgert nog namens zijn ouders de onderscheiding "rechtvaardige onder de Volken" van de Israëliësch organisatie YadVashem in Canada in ontvangst.

Ervaringen uit WO II door zoon Hartgert

Bij die gelegenheid is in een aantal Canadese kranten een artikel over de familie van Engelen en hun onderduikers verschenen. Hartger /Harty, die in 1952 naar Canada geëmigreerd was, schreef zelf op de website histclo.com een essay over zijn ervaringen in de oorlog.

"Vanuit ons keukenraam konden we in de keuken kijken van de van den Bergs en op een dag zagen we iemand in hun keuken die we niet kenden en we vroegen ons af wie dat was maar we hielden ons mond. Later kwam ik er achter toen ik op een dag na school degene die ik in de keuken van de burens had gezien in ons huis aantrof. Moeder vertelde me dat Leo Karpe een tijdje bij ons zou blijven maar ik mocht daar niet over praten en ik realiseerde me direct dat Leo Joods was...."

Leo was voor de oorlog in 1939 in dienst geweest en in zijn legereenheid was hij bevriend geraakt met Hans van den Berg, de zoon van onze burens."

Leo was terecht gekomen in een werkkamp bij Rouveen.

Vanaf 25 april 1942 gebruikte de Duitse bezetter het kamp als tijdelijke buffer voor Westerbork en moesten de werklozen plaats maken voor Joodse mannen. Joden, voornamelijk uit Amsterdam, maar ook uit Staphorst en Meppel, werden verplicht tewerkgesteld en zo gelijktijdig geïsoleerd van hun familie. In kamp De Conrad hebben in totaal 340 Joodse mannen gewoond. Zij moesten bij Staphorst een weg, de Afschuttingsweg en een ernaast gelegen sloot, aanleggen. Deze weg wordt nu in de omgeving nog de Jodenweg genoemd en de sloot de Jodensloot. Op 3 oktober 1942 (Jom Kippoer, Grote Verzoendag) werden de mannen gedeporteerd naar Westerbork. Van daaruit werden zij naar Oost-Europese vernietigingskampen gestuurd. Slechts vier van hen hebben de oorlog overleefd.

Leo wist te ontsnappen en kwam terecht bij zijn vriend Hans van den Berg en diens ouders op Braamweg 95 in Soest.

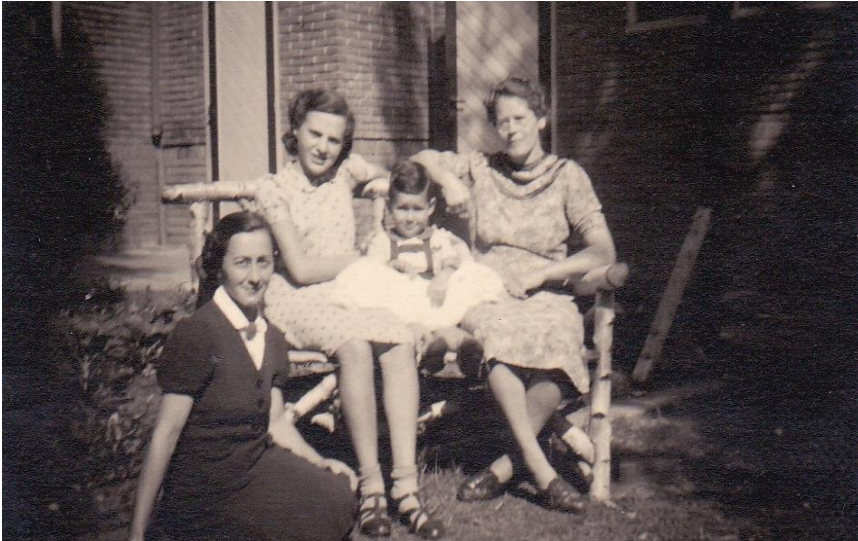

Leo tijdens zijn onderduik in 1943

Nadat Leo bij de familie van Engelen op Braamweg 97 was ondergedoken konden ook zijn zus Bep Bremer-Karpe, zwager Martin Bremer en hun zoontje Bob, die in 1938 geboren was, daar terecht.

"Nu verborgen we vier mensen en er moesten voorzorgsmaatregelen genomen worden... Het eerste wat we deden was de gordijnen aan de voorkant dichttrekken en die bleven dicht tot het einde van de oorlog. Verder hielp ik mijn vader met het maken van twee schuilplaatsen, eentje onder de vloer en een achter een muur in de ouderslaapkamer. Niet lang daarna kwam mijn tante Betsie Verhoeven met een meisje van een jaar of 14,15. Ilse Jacobsohn, die haar zuster Eva wilde bezoeken die ook in Soest was ondergedoken. Na een paar dagen gingen mijn tante en Ilse terug naar Utrecht.¹

Ilse was ondergedoken bij de familie Verhoeven in Utrecht en kwam ook af en toe bij de familie van Engelen als het te gevaarlijk was in Utrecht.

Soest, 3 September 1943

Ilse Jacobson Ger van Engelen
Bep Bremer Bob Bremer

Annie Dekker, de verloofde van Leo kwam soms vanuit Amsterdam op de fiets op bezoek. Uit de foto's die ik mocht ontvangen van Marella Karpe, de dochter van Leo blijkt dat de onderduikers ook wel in het huis van de familie van den Berg waren tijdens de oorlog. Blijkbaar konden ze makkelijk ongezien achterom.

Het gezin Bremer is in 1943 overgebracht naar de familie van Goor, Soesterbergsestraat 89. Daar hebben zij tot het einde van de oorlog gezeten, maar wel steeds in nauw contact met de familie van Engelen. Ze gingen daar ook op bezoek. Ook maakte het gezin wandelingen in de Soesterduinen.²

Bob Bremer sprak mevrouw van Engelen nog in 2001 en vroeg haar wat haar man en haar ertoe gebracht had zoveel onderduikers op te nemen. Na lang denken antwoordde ze met een tekst uit de bijbel: "Vergeet de herbergzaamheid niet". De volledige tekst is Hebreëen 13:2 ' *Vergeet de herbergzaamheid niet, want daardoor hebben sommigen, zonder het te weten, engelen geherbergd.*'

¹ <https://www.histclo.com/essay/war/ww2/cou/net/pe/harty/pebh-save.html>
Harty van Engelen

² Informatie van Bob Bremer 3/7-2-2022

Augustus 1945. van links naar rechts

1. Bob Bremer
2. Bep Bremer-Karp (Rebecca Karp)
3. Ger van Engelen-Spans
4. Leo Karp
5. Mrs. Jenny Karp (moeder van Leo)
6. Annie Dekker, Leo Karp's fiancée
7. Harty van Engelen
8. Albert van Engelen
9. Martin Bremer (Martinus, man van Bep)
10. Jan Paddinge, Harty's cousin
11. Leo Karp's brother Arnold. (Aron)

Niet op de foto staat de broer van Leo, Jo³, die niet aanwezig was op de dag dat we de familie bezochten. Ook zijn zuster Lea⁴, die in Leidschendam was ondergedoken staat niet op de foto. Eveneens afwezig is Roosje Karp⁵, die nog herstellende was nadat ze via Auschwitz en Ravensbruck, geholpen door het Rode Kruis – De witte Bussen⁶-weer teruggekeerd was.⁷

Leo's vader Jacob Rudolph Karp werd begin 1943 hardhandig gearresteerd en naar kamp Vught gebracht. Korte tijd na zijn aankomst overleed hij aan de gevolgen van fysieke mishandelingen.

Leo's broer Max, een violist werd al in 1942 geïnterneerd in Vught omdat hij zich op de openbare weg bevond zonder een jodenster te dragen en later gedeporteerd naar Auschwitz, waar hij in 1944 omgekomen is. In 1942 is de echtgenote van Jacob Karp en een zoon met een turfschip vanuit Amsterdam naar Leidschendam gevaren. Zowel haar zoon als zichzelf konden daar bijna drie jaar onderduiken en overleefden beiden de oorlog. (JM)

Na de oorlog werd Leo Karp leraar op een middelbare school en een officiële vertaler Engels. Martin Bremer werd sportredacteur van een krant, zijn zoon Bob Bremer⁸ werkte voor een sportprogramma op TV.

³ Jozua

⁴ getrouwd met Mozes Pagrach

⁵ Rachel Rosa, Eerder in Vught Phillipscommando.

⁶ **De Witte Bussen** (in het Zweeds: Vita bussarna) was een reddingsactie van het Zweedse Rode Kruis en de Deense regering in het voorjaar van 1945 die zich primair richtte op het bevrijden van Scandinavische gevangenen uit de Duitse concentratiekampen. Deze reddingsactie stond onder leiding van de vicepresident van het Zweedse Rode Kruis, graaf Folke Bernadotte. De gevangenen werden verzameld in het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg en vervolgens in witte bussen via Denemarken naar Zweden gebracht.

Na de evacuatie van Deense en Noorse gevangenen kreeg het Zweedse Rode Kruis ook toestemming om gevangenen uit andere landen naar Zweden te brengen. Volgens het Zweedse Rode Kruis werden in totaal 15.345 gevangenen gered, 7.795 Scandinaviërs en 7.550 burgers uit andere landen. Met de actie Witte Bussen zijn 249 Nederlandse vrouwen uit het concentratiekamp Ravensbrück gered. Aansluitend zijn 417 overwegend joodse Nederlandse vrouwen uit buitenkampen van Neuengamme naar Zweden gebracht. In het totale aantal van 666 vrouwen zijn enkele kinderen inbegrepen. Samen met de vrouwen zijn enige Nederlandse mannen uit Ravensbrück meegesmokkeld naar Zweden. Op 2 mei 1945 zijn een aantal Nederlandse mannen met de SS Magdalena in Trelleborg aangekomen. Ook dit transport stond in verbinding met de actie Witte Bussen. (Wikipedia)

⁷ <https://www.histclo.com/essay/war/ww2/cou/net/pe/harty/save/pebh-save01.html>

Harty van Engelen.

⁸ Bob Bremer trouwde met Maria Theresia Sitskoorn, bekend als Ria Bremer.

KARPE, Leopold DOSS: 30 468 / IB. 33.568 / A. 367.474/684/1

Zoomstr. 33 II, A'dam *Opgedoken: woont weer op oude adres*

1.7.15 A'dam

nederl. *NI*

kantoorbed. *Alger in K. Rudolph* 16.3.74

ongehuwd *La Weg adres nu* *Fenny* } *ouders*
Amstellaan " *Na* } 16.10.80
" *Josua* } 5.6.06
" *Aron* } 31.10.13

73 *RT. 7/1 '46* *14 JUL 1942* *Rachel (z.)* 462
Zwart 20.2.17

EV. 6-8-1964

Leo en Annie Karpe, dochter Noor en Ger en Ab van Engelen.

Bronnen

- <https://globalnews.ca/news/4037468/edmontonian-recognized-for-helping-save-jews-during-wwii/> Over ceremonie Yad Vashem
- <https://www.histclo.com/essay/war/ww2/cou/net/pe/harty/pebh-save.html> verslag van Harty van Engelen
- <https://www.histclo.com/essay/war/ww2/cou/net/pe/harty/save/pebh-save01.html> foto van familie van Engelen met onderduikers na de oorlog.
- <https://beeldbankwo2.nl/nl/beelden/detail/62cc3a92-025a-11e7-904b-d89d6717b464/media/f257278c-0a10-3b73-3194-fc0015aebfd8> Leo Karpe in werkkamp Conrad Rouveen
- <https://www.cbc.ca/news/canada/edmonton/edmonton-alberta-holocaust-award-1.4543381>
- <https://www.joodsmonument.nl>
- <https://arolsen-archives.org> kaarten Joodse Raad en kamp Vught.
- <https://thecjn.ca/news/canada/yad-vashem-honours-canadians-whose-families-saved-jews/> uitreiking Yad Vashem onderscheiding aan Hartgert van Engelen.

Onderduikadressen van Leo.

Braamweg 95 Soest (Sip en Lammie v.d. Berg-Jongschaap)
 Braamweg 97 Soest (Ab en Ger van Engelen-Spans)

Ilse Jacobsohn. Ilse Ruth Leeser-Jacobsohn
 J.S.Bachstraat 45 Utrecht (Cees en Betsy Verhoeven-Spans)

Haar zus Eva Jacobsohn sloot zich aan bij het verzet en trouwde met een verzetsstrijder. Ze had al een baby voor het einde van de oorlog. <https://tbewellesley.org/ilse-leeser/>